

Структура витрат на паливно-енергетичні ресурси на підприємствах різних типів (в %)

Напрямок використання	Ідальні	Ресторани	Кафе	Спеціалізовані підприємства	Заготівельні підприємства
Утримання приміщень	48,8	53,7	49,9	48,6	36,2
Виробничі потреби	42,5	34,4	40,6	42,3	50,3
Утримання холодильного обладнання	8,7	11,9	9,5	9,1	13,5
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

У ресторанах і кафе, яким притаманний більш високий рівень обслуговування, частка витрат з паливних ресурсів, що направляються на утримання приміщень, є досить великою (53,7 і 49,9% відповідно).

Витрати з енергії, що споживається холодильними агрегатами, займає незначну частку (8-14%) у їх загальному обсязі. Це пов'язано з невеликою потужністю і незначною кількістю одиниць холодильного обладнання порівняно з іншими його видами.

Таким чином, правильне розуміння і урахування особливостей формування витрат на паливно-енергетичні ресурси на підприємствах громадського харчування має важливе теоретичне і практичне значення для пошуку шляхів підвищення ефективності їх зниження.

1. Валевич Р.П. Экономика торгового предприятия: Уч. пособие. – Минск.: Вышэйш. шк., 1996.

2. Власова Н.О. Оцінка ефективності господарсько-фінансової діяльності підприємств громадського харчування: Навч. посібник. – Харків: ХДАТОХ, 1998.

3. Гребнев А.И. Экономика торгового предприятия: Учебник. – М.: Экономика, 1996.

4. Мазаракі А.А., Ушакова Н.М., Лігоненко Л.О. Економіка торговельного підприємства. – К.: Хрещатик, 1999.

Отримано 12.10.2001

УДК 338.465:628.1/628.2

О.В. ЛЕЩИНСЬКИЙ
ТВО "Харківкомунпромвод"

РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ НА ПІДГОТОВКУ І РЕАЛІЗАЦІЮ ПИТНОЇ ВОДИ

Собівартість є найбільш вагомим показником ефективності роботи підприємств водопровідно-каналізаційного господарства (ВКГ). З появою нових стандартів П(С) БО виникла необхідність перегляду традиційного механізму формування витрат на реалізацію питної води. У статті розглядаються можливості раціоналізації цього механізму.

В умовах нестабільної соціально-економічної ситуації в Україні, коли існує неплатоспроможний попит та невпинне зростання вартості компонентів собівартості, важливо знаходити внутрішні резерви управління такого становища. Для їх визначення необхідно модернізувати діючу систему планування і звітності.

Враховуючи іноземний досвід, можливо, є сенс впровадити методологію управлінського обліку в частині управління витратами. Для цього пропонуємо систему планування і звітності доповнити вертикаллю постійних і змінних витрат з елементами нормування.

Такий підхід дозволить ефективніше планувати витрати на звітний період. Зрозуміло, що роздільне планування постійних і змінних витрат дасть змогу проводити оптимальну цінову політику підприємства, але, вірогідно, при цьому треба визначати відхилення фактичних витрат від нормативних. Це можна робити за наведеною нижче схемою.

Поряд із запропонованою схемою доцільно використовувати факторну модель, яка, на нашу думку, допоможе підприємствам ВКГ уникати такої ситуації, коли підвищення витрат може супроводжуватися зниженням обсягів виробництва, а тариф на продукцію при цьому залишиться незмінним.

У факторній моделі застосовані такі умовні позначення: e – елементи собівартості; C_1, C_0 – відповідно собівартість звітного і базисного року; C, C^P, C^C – відповідно сукупні, постійні та змінні витрати; C_0^P, C_0^C – постійні й змінні витрати в собівартості базисного року; $C_{1,0}^P$ – постійні витрати звітного року при базисних цінах і структурі витрат; $C_{1,0}^{P''}$ – постійні витрати базисного року в коригуванні на зміну змінних витрат звітного року при базисних цінах; $C_{1,0}^C$ – змінні витрати звітного періоду в цінах і тарифах базисного року; $C_{1,0}^C'$ – змінні

витрати звітнього року при базисних цінах і структурі витрат; ΔC , ΔC_i – відповідно загальна зміна і зміна собівартості за рахунок i -го фактора; K_1 – коефіцієнт частки постійних у змінних витратах базисного періоду; K_2, K_3 – коефіцієнт відповідно частки постійних і змінних витрат; K – точка критичного обсягу виробництва; K^c – коефіцієнт, що відображає ставку змінних витрат; B, V, V_1, V_2 – відповідно виторг від реалізації та обсяги виробництва.

1. Розрахунок загальної зміни собівартості виконуємо за формулою

$$\Delta C = C_1 - C_0. \quad (1)$$

2. Розрахунок впливу на собівартість зміни цін на матеріали, зарплати, ставок соціального страхування, амортизаційних відрахувань та ін.:

$$\Delta C_1 = \sum \Delta C_e^{c,p}. \quad (2)$$

Кожний елемент собівартості розкладається на постійні й змінні складові, за якими визначається різниця між ними:

$$\Delta C_e^{c,p} = \Delta C_e^c + \Delta C_e^p = (C_{e1}^c - C_{e1,0}^c) + (C_{e1}^p - C_{e1,0}^p). \quad (3)$$

3. Розрахунок впливу на собівартість змін постійних витрат під впливом змінних витрат здійснюємо за формулою

$$\Delta C_2 = C_{1,0}^{p''} - C_0^p = K_1 \times C_{1,0}^c - C_0^p, \quad (4)$$

$$K_1 = C_0^p / C_0^c. \quad (5)$$

4. Розрахунок впливу на собівартість структурних зрушень у розрізі постійних витрат проводимо таким чином:

$$\Delta C_3 = C_{1,0}^{p'} - C_{1,0}^{p''} = K_2 \times C_{1,0} - K_1 \times C_{1,0}^c, \quad (6)$$

$$K_2 = C_0^p / C_0. \quad (7)$$

5. Розрахунок впливу на собівартість економії від зниження змінних витрат у собівартості продукції виконуємо за формулою

$$\Delta C_4 = C_{1,0}^c - C_0^c. \quad (8)$$

6. Розрахунок впливу на собівартість структурних зрушень у розрізі змінних витрат є таким:

$$\Delta C_5 = C_{1,0}^{c'} - C_{1,0}^c = K_3 \times C_{1,0} - C_{1,0}^c, \quad (9)$$

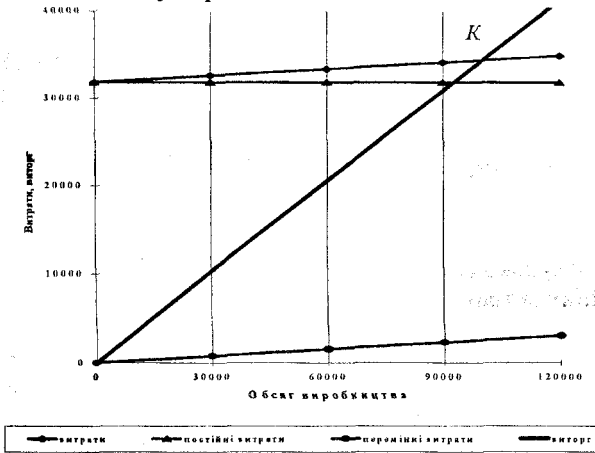
$$K_3 = C_0^c / C_0 \quad (10)$$

Розрахунок за наведеною моделлю не позбавлений недоліків, тому що він дозволяє аналізувати тільки умовно-змінні й умовно-постійні витрати, а абсолютна величина постійних і змінних витрат залишається прихованою. Для її виявлення можна використати, наприклад, метод вищої і нижчої точки. Суть цього методу полягає в аналізі максимальних і мінімальних значень витрат і обсягів виробництва за кілька років роботи підприємства. Для розрахунку витрат можна застосовувати формули (11) і (12). Величини, розраховані за цими формулами, мають деяку похибку, але більш-менш відповідають абсолютним значенням витрат при заданій виробничій схемі:

$$C^c = (C_1 - C_2) \times V_1 / (V_1 - V_2); \quad (11)$$

$$C^p = C_1 - C^c. \quad (12)$$

Розрахувавши виторг від реалізації і базуючись на отриманих за формулами (11), (12) даних, за рівнянням $Y = C^p + K^c \times V$ будуюмо точку критичного обсягу виробництва:

Точка критичного обсягу виробництва

При досягненні рівня виробництва, вищого від зазначеного точкою К, підприємству необхідно збільшувати тарифи, змінювати технологічні схеми або зменшувати витрати. Але це вже практичні питання, ми ж сподіваємося, що запропонована модель дозволить хоч на крок просунути до вирішення розглянутої проблеми.

Отримано 21.09.2001